

EMA DONAHJU

SOBA

Preveo
Nikola Pajvančić

■ Laguna ■

Naslov originala

Emma Donoghue
ROOM

Copyright © 2010 by Emma Donoghue Ltd.
This edition published by arrangement with Little, Brown
and Company, New York, New York, USA.
All rights reserved.
Translation copyright © 2011 za srpsko izdanje, LAGUNA

Soba je za Fina i Unu, moja najuspešnija dela

Moje dete,
Toliko me toga muči,
A ti spavaš, srce ti je spokojno;
Sanjaš u neveseloj šumi;
U noći zakovanoj u bronzu,
U plavoj tami mirno ležiš i sijaš.

Simonid (oko 556–468 p.n.e.)
„Danaja“

Sadržaj

Pokloni	11
Razvaranje.	63
Umiranje	113
Posle	171
Življenje	269

Pokloni

Danas imam pet godina. Sinoć kad sam legao da spavam u Plakaru imao sam četiri ali kada sam se u mraku probudio u Krevetu odjednom sam imao pet, abrakadabra. Pre toga sam imao tri, onda dve, pa jednu a onda nula. „Jesam li nekada bio minus?“

„Hmm?“ Mama se tegli.

„Gore na nebu. Jesam li imao minus jednu, minus dve, minus tri...?“

„Ne, brojevi nisu počeli dok nisi doleteo dole.“

„Kroz Svetlarnik. Ti si bila mnogo tužna dok ti se ja nisam pojavio u stomaku.“

„Baš tako.“ Mama se naginje iz Kreveta da uključi Lampu i ova sve osvetljava *zum*.

Taman na vreme sam zatvorio oči, pa sam onda odškrinuo jedno, a onda drugo.

„Plakala sam sve dok više nisam imala suza“, kaže mi ona. „Samo sam ležala ovde i brojala sekunde.“

„Koliko sekundi?“, pitam je.

„Milione i milione.“

„Ne, koliko tačno?“

„Zaboravila sam broj“, odgovara mama.

„Onda si želela i želela i sve si želje usmerila na svoje jaje, sve dok nisi postala debela.“

Ona se osmehuje. „Osećala sam te kako šutiraš.“

„Šta sam šutirao?“

„Mene, naravno.“

Na to se uvek smejem.

„Iznutra, *bum bum*.“ Mama diže majicu za spavanje i stomak joj poskače. „Mislila sam *Stiže Džek*. Ti si odmah ujutru izleteo na tepih širom otvorenih očiju.“

Gledam Tepih s njegovim crvenom, smeđom i crnom bojom koje cikcakuju jedna oko druge. Eno fleke koju sam slučajno prosuo dok sam se rađao. „Presekla si vrpca i ja sam bio slobodan“, kažem mami. „Onda sam postao dečak.“

„Zapravo, već si bio dečak.“ Ona ustaje iz Kreveta i ide do Termostata da zavrući vazduh.

Mislim da on sinoć nije dolazio posle devet, vazduh je uvek drugačiji kada on dođe. Ne pitam zato što ona ne voli pričanje o njemu.

„Reci mi, veliki daso od pet godina, želiš li poklon sada ili posle doručka?“

„Šta sam dobio, šta šta?“

„Znam da si uzbuđen“, kaže ona, „ali zapamti da ne smeš da grickaš prst, u rupu mogu da se ušunjaju klice.“

„Da me razbole kao kada sam imao tri i povraćao i imao proliv?“

„Još gore od toga“, kaže mama, „od klica možeš da umreš.“

„I da ranije odem na Nebo?“

„Još ga grizeš.“ Sklanja mi ruku.

„Izvini.“ Sedim na nevaljalaj ruci. „Hajde me ponovo zovi veliki dasa.“

„Dakle, veliki daso“, kaže ona, „odmah ili posle?“

Skačem na Stolicu za ljuljanje da vidim Sat, a on kaže 07.14. Mogu da surfujem na Stolici za ljuljanje bez držanja rukama onda *fju* letim nazad nazad na Jorgan i tamo vozim snoubord. „Kada pokloni treba da se otvaraju?“

„Može biti zabavno i ovako i onako. Da ja odlučim umesto tebe?“, pita mama.

„Sad imam pet godina, mogu sam da odlučujem.“ Prst mi je ponovo u ustima. Guram ga pod mišku i čvrsto zaključavam. „Odlučujem – odmah.“

Ona vadi nešto ispod jastuka, mislim da se čitave noći krilo nevidljivo. To je tuba od urolanog papira s ljubičastom trakom od hiljadu čokolada koje smo dobili onda kad se desio Božić. „Otvori ga“, kaže mi ona. „Pažljivo.“

Uspevam da razvežem čvor, poravnavam papir, to je crtež, samo olovkom, bez boja. Ne znam o čemu je, a onda ga okrećem. „Ja!“ Kao u Ogledalu, samo više, moja glava i ruka i rame u mojoj majici za spavanje. „Zašto su mi oči od mene zatvorene?“

„Spavao si“, kaže mama.

„A kako si ti napravila crtež dok si spavala?“

„Ne, ja sam bila budna. Juče ujutru i prekjuče i nakjuče, palila sam lampu pa sam te crtala.“ Prestaje da se osmehuje. „Šta je, Džek? Ne sviđa ti se?“

„Ne – kada si ti uključena onda dok sam ja isključen.“

„Pa nisam mogla da te crtam dok si budan, inače to ne bi bilo iznenađenje, zar ne?“ Mama čeka. „Mislila sam da će ti se dopasti iznenađenje.“

„Više volim iznenađenje kada i ja znam.“

Ona se kao smeje.

Penjem se na Stolicu za ljuljanje da uzmem pribadaču iz Kompleta na Polici, minus jedan znači da će ih sada ostati nula od pet. Nekad ih je bilo šest ali je jedna nestala. Jedna drži

Remek-dela zapadne umetnosti Br. 3: Bogorodica i dete sa Sv. Anom i Sv. Jovanom Krstiteljem iza Stolice za ljuljanje, a jedna drži *Remek-dela zapadne umetnosti Br. 8: Impresija: rađanje sunca* pored Kupatila a jedna drži plavog oktopoda, jedna ludu sliku s konjima zvanu *Remek-dela zapadne umetnosti Br. 11: Gernika*. Remek-dela su došla s ovsenim pahuljicama, ali sam oktopoda nacrtao ja, on mi je najbolji iz marta, malo se savio od vlažnog vazduha iznad Kupatila. Kačim mamin crtež izne-nađenja nasred plutane table iznad Kreveta.

Ona odmahuje glavom. „Ne tu.“

Ne želi da ga Stari Nik vidi. „Možda u Plakaru, pozadi?“, pitam ja.

„Dobra ideja.“

Plakar je od drveta, tako da moram da guram pribadaču iz sve snage. Zatvaram njegova blesava vrata ona uvek škripe, čak i kad smo sipali kukuruzno ulje na šarke. Gledam kroz rešetku ali je previše mračno. Otvaram ga malo da provirim, tajni crtež je beo sem malih sivih linija. Mamina plava haljina visi malo preko mog uspavanog oka, hoću da kažem oka na slici ali je haljina izistinska u Plakaru.

Osećam mamin miris pored sebe, ja imam najbolji njuh u porodici. „O, zaboravio sam da dobijem kad sam se probudio.“

„Nema veze. Možda to možemo ponekad i da preskočimo, sad kad si napunio pet godina?“

„Nema šanse, cakani.“

I tako ona leži na belo Jorgana a i ja ležim i onda dobijam mnogo.

• • •

Brojim stotinu pahuljica i vodopadno sipam mleko koje je skoro isto belo kao posude, nema prskanja, hvala malom Isusu. Biram

Stopljenu kašiku koja ima skroz grudvastu dršku kada se slučajno naslonila na šerpu u kojoj su se kuvali špageti. Mama ne voli Stopljenu kašiku ali je meni ona omiljena zato što nije ista.

Mazim ogrebotine na Stolu da budu bolje, on je skroz beli krug sem sivog u ogrebotinama od seckanja hrane. Dok jedemo igramo se Pevušenja zato što za to ne trebaju usta. Pogađam *Makarenu* i *She'll Be Coming 'Round the Mountain* i *Swing Low, Sweet Chariot* ali to je zapravo *Stormy Weather*. Tako da mi je rezultat dva i dobijam dva poljupca.

Ja pevušim *Row, Row, Row Your Boat*, mama to odmah pogađa. Onda probam *Tubthumping*, ona krivi lice i kaže: „Jao, znam, to je ona o onome kad padneš pa odmah ustaneš, kako se ono zvaše?“ Na samom kraju se tačno priseća. Treća koju pokušavam je *Can't Get You out of My Head*, mama nema pojma. „Stvarno si teško odabrao... Jesi li je na televiziji čuo?“

„Ne, od tebe.“ Ja na sav glas pevam refren, mama kaže da je duduk.

„Nemaš pojma.“ Dajem joj dva zarađena poljupca.

Pomeram stolicu do Sudopere da operem, posude moram pažljivo ali kašike mogu *zvec cangr bangr*. Plazim se u Ogljedalo. Mama je iza mene, vidim svoje lice preko njenog kao masku koju smo napravili kada se desila Noć veštica. „Šteta što crtež nije bolji“, kaže ona, „ali bar prikazuje kakav si.“

„Kakav sam?“

Ona kucka Ogljedalo tamo gde mi je čelo i njen prst ostavlja krug. „Pljunuti ja.“

„Zašto sam pljunut?“ Krug nestaje.

„To samo znači da ličiš na mene. Valjda zato što si nastao od mene, kao moja pljuvačka. Iste smeđe oči, ista velika usta, ista šiljasta brada...“

Zagledao sam se u nas istovremeno a mi iz Ogljedala uzvraćamo zagledavanjem. „Nije isti nos.“

„Pa, sada imaš dečji nos.“

Hvatam ga. „Hoće da otpadne pa da mi izraste odrasli nos?“

„Ne, ne, samo će da poraste. Ista smeđa kosa...“

„Ali meni ide do pojasa a tvoja je samo do ramena.“

„Jeste“, kaže mama i uzima Pastu za zube. „Sve tvoje ćelije su dvostruko življe od mojih.“

Nisam znao da nešto može biti samo upola živo. Ponovo gledam u Ogledalo. I naše majice za spavanje takođe su različite i naš donji veš, na njenom nema medvedića.

Kada ona drugi put pljune onda je na mene red s Četkicom za zube i trljam zube sa svih strana. Mamina pljuvačka u Sudoperi nimalo ne liči na mene, ne liči ni moja. Ispiram ih i osmehujem se vampirski.

„Aaaa.“ Mama pokriva oči. „Zubi su ti toliko beli da si me zaslepio.“

Njeni su prilično truljavi zato što je zaboravljala da ih četka, sad joj je žao i više ne zaboravlja ali su i dalje truljavi.

Ja ispravljam stolice i stavljam ih pored Vrata, uz Sušilicu. Ona uvek gundā i kaže da nema mesta ali ima dosta mesta samo ako se ona ispravi. I ja mogu da se presamitim ali ne baš toliko kao ona zbog mojih mišića, zato što sam živ. Vrata su napravljena od sjajnog čarobnog metala, i rade *bip bip* posle devet kada ja treba da budem isključen u Plakaru.

Danas žuto božje lice ne dolazi, mama kaže da ima problema da se probije kroz sneg.

„Kakav sneg?“

„Vidi“, kaže ona i pokazuje.

Na vrhu Svetlarnika ima malo svetla, a njegov ostatak je sav taman. Televizijski sneg je beo ali pravi nije, to je čudno. „Zašto ne padne na nas?“

„Zato što je napolju.“

„U Svemiru? Voleo bih da bude unutra pa da se igramo.“

„Ah, ali onda bi se otopio, zato što je ovde lepo i toplo.“ Počinje da pevuši i ja odmah pogađam da je to *Let it Snow*. Pevam drugu strofu. Onda pevam *Winter Wonderland* i mama se pridružuje višim glasom.

Svakog jutra imamo hiljadu obaveza, na primer da damo Biljci čašu vode u Sudoperi bez prosipanja pa da je onda vratimo na njen tanjirić na Komodi. Biljka je nekada živela na Stolu ali joj je Božje lice spalilo list. Ostalo joj je još devet, široki su kao moja šaka i skroz čupavi, kao što mama kaže da su psi. Ali psi su samo na televiziji. Ne volim devet. Našao sam jedan mali listić koji je tek nikao, on se računa kao deset.

Pauk je stvaran. Video sam ga dvaput. Sada ga tražim ali nalazim samo mrežu između noge Stola i njegovog stana. Sto ima dobru ravnotežu, to nikako nije lako, ja kada stojim na jednoj nozi mogu mnogo dugo ali onda na kraju uvek padnem. Mami ne pričam za Pauka. Ona čisti paučinu, kaže da je prljava ali meni liči na mnogo tanko srebro. Mama voli životinje koje jurcaju i jedu jedne druge na planeti divljih životinja ali ne voli stvarne. Kada sam imao četiri godine gledao sam mrave kako se penju uz Šporet i ona je dotrčala i izgazila ih da ne bi jeli našu hranu. Jednog trenutka su bili živi a sledećeg trenutka su bili đubre. Plakao sam toliko da su mi se oči skoro istopile. Takođe jedan drugi put nešto je u noći radilo *bzzzzzzzz bzzzzzzzz bzzzzzzzz* i ujedalo me i mama ga je spljeskala na Zidu ispod Police, a to je bio komarac. Na pluti se još vidi trag iako je ribala, to je komarac krao moju krv, kao malecni vampir. Tada je jedini put krv izašla iz mene.

Mama uzima svoju tabletu iz srebrne kutijice u kojoj ima dvadeset osam malih svemirskih brodova a ja uzimam vitamin iz flašice s dečakom koji stoji na rukama a ona uzima jedan iz velike flaše sa slikom žene kako radi tenis. Vitamini su lek da se ne razbolim i još ne odem nazad na Nebo. Ja uopšte neću da

odem, ne želim da umrem ali mama kaže da će to možda biti u redu kada nam bude sto godina i kada nam dosadi igranje. Ona takođe uzima aspirin. Ponekad uzima dva, nikada više od dva, zato što su neke stvari za nas dobre ali previše je odjednom loše.

„Je li Bolan zub?“, pitam. On je gore pozadi u njenim ustima, on je najgori.

Mama klima glavom.

„Zašto ne popiješ dva aspirina stalno svakog dana?“

Krivi lice. „Onda bih se navukla.“

„Šta je...?“

„Kao kad si nečim vezan, zato što bi mi sve vreme trebali. Zapravo možda mi i treba sve više i više.“

„Šta ne valja kad ti nešto treba?“

„Teško je to objasniti.“

Mama zna sve osim onoga što se ne seća dobro, ili ponekad kaže da sam premali da bi mi nešto objasnila.

„Zubi su mi malo bolje kad prestanem da mislim o njima“, kaže mi.

„Kako to?“

„To je moć uma. Kad o nečemu ne misliš, onda ne boli.“

Kada mene nešto boli, ja uvek mislim. Mama mi trlja rame ali me rame ne boli i to mi se svejedno sviđa.

I dalje joj ne pričam za paučinu. Čudno je što ima nešto što je moje-nije-mamino. Sve ostalo je zajedničko za oboje. Valjda je moje telo moje i misli koje mi dolaze u glavi. Ali moje ćelije su stvorene od njenih ćelija tako da sam ja nekako njen. Takođe kada joj kažem šta mislim i kada mi ona kaže šta ona misli, naše misli skaču jedno drugom u glavu, kao plava bojica preko žute pa onda bude zeleno.

U 08.30 pritiska dugme na televizoru i ja vrtim tri. Nalazim *Dora istražuje*, ura. Mama pomera Zeku jako sporo da poboljša sliku njegovim ušima i glavom. Jednog dana kada mi

je bilo četiri TV je crkao i ja sam plakao ali je preko noći Stari Nik doveo čarobnu kutiju za pretvaranje da oživi televizor. Na ostalim kanalima posle trećeg je samo sneg tako da njih ne gledamo jer od toga bole oči, jedino ako puštaju muziku, onda ga pokrijemo Čebetom i samo slušamo kroz sivoću ćebeta i onda mrdamo guzom.

Danas stavljam prste na Dorinu glavu za zagrljaj i pričam joj o svojim super moćima sada kada sam napunio pet godina, ona se osmehuje. Ona ima najogromniju kosu koja je zapravo smeđa kaciga sa odsečenim vrhovima, velika je kao ona cela. Ja sedam na Krevet mami u krilo da gledam, meškoljim se sve dok nisam na njenim špicastim kostima. Ona nema mnogo mekanih delova ali su oni super mekani.

Dora govori ponešto što nije na stvarnom jeziku nego na španskom, kao *lo hicimos*. Ona uvek nosi Ranac koji je veći unutra nego napolju i u njemu je sve što Dori treba, kao merdevine i svemirska odela za njen ples i fudbal i flauta i pustolovine s Čizmicom njenim najboljim drugarom majmunom. Dora uvek govori da će joj trebati *moja* pomoć, kao možemo li mi da nađemo čarobnu stvar, ona čeka da ja kažem: „Da.“ Ja vičem: „Eno tamo iza palme“, a plava strelica klikće tačno iza palme, ona kaže: „Hvala vam.“ Niko drugi od televizijskih ljudi ne sluša. Mapa svaki put pokazuje tri mesta, moramo da idemo na prvo da možemo da odemo na drugo da možemo da odemo na treće. Ja hodam s Dorom i Čizmicom, držim ih za ruke, pevam sve pesme zajedno s njima posebno kad rade salto ili pljeskaju rukama ili igraju Ludi kokošji ples. Moramo da se čuvamo onog lukavog Kradljivca, vičemo: „Kradljivče ne kradi“, tri puta pa on bude besan i kaže: „Čoveče!“ i pobegne. Jednom je Kradljivac napravio leptira robota na daljinski ali se pokvario pa je njemu ukrao masku i rukavice, to je bilo urnebesno. Ponekad hvatamo zvezde i stavljamo ih u džep Ranca,

ja biram Bučnu zvezdu koja budi sve i Promenljivu zvezdu koja može da se pretvori u sve oblike.

Na drugim planetama su uglavnom ljudi koji stotinama mogu da stanu na ekran, samo ponekad jedan bude sav veliki i blizu. Imaju odeću umesto kože, lica su im roze ili žuta ili braon ili šarena ili dlakava, s jako crvenim usnama i velikim očima s crnim ivicama. Mnogo se smeju i viču. Voleo bih da stalno gledam televiziju, ali nam od nje truli mozak. Pre nego što sam sišao s Neba mama je po čitav dan nije isključivala pa se pretvorila u zombija a to je kao duh ali hoda *bam bam*. I zato ga sada uvek gasi posle jedne emisije, pa se onda ćelije opet preko dana množe i posle večere možemo da gledamo još jednu emisiju pa nam u snu mozak ponovo raste.

„Samo još jednu pošto mi je rođendan? Molim te?“

Mama otvara usta pa ih zatvara. Onda kaže: „Zašto da ne?“ Utišava zvuk dok idu reklame zato što nam one još brže pretvaraju mozak u kašu da bi nam iscurio na uši.

Gledam igračke, jedan odličan kamion i trambulinu i Bio-nikle. Dva dečaka se bore s Transformersima u rukama ali ne kao zlikovci, oni su drugovi.

Onda počinje emisija i to je *Sunder Bob Kockalone*. Pritrčavam da dodirnem njega i morską zvezdu Patrika ali ne i Lignjoslava, on je grozan. Priča je neka strašna o divovskoj olovci, gledam kroz mamine prste koji su svi dvaput duži od mojih.

Mama se od ničega ne plaši. Osim možda od Starog Nika.* Uglavnom ga zove samo *njega*, ja nisam čak ni znao njegovo ime sve dok nisam video crtač o čoveku koji dolazi noću i zove se Stari Nik. Ovog stvarnog zovem tako zato što dolazi noću ali ne izgleda kao onaj s televizije s bradom i rogovima i ostalim. Jednom sam pitao mamu je li on star a ona je rekla da je gotovo dvostruko stariji od nje što je puno star.

* *Old Nick* – u engleskom, jedno od imena za đavola. (Prim. prev.)

Ona ustaje da isključi televizor čim počne odjavna špica.

Ja piškim žuto od vitamina. Sedam da kakim, i kažem kaki: „Pa-pa, ode ti u more.“ Pošto sam pustio vodu gledam kako se kotlič puni *grgolj-gargolj*. Onda ribam ruke sve dok ne pomislim kako ću oguliti kožu, tako znam da sam se dovoljno prao.

„Ispod Stola ima paučine“, kažem, nisam znao da ću to reći. „To je od Pauka, on je stvaran. Dvaput sam ga video.“

Mama se osmehuje ali ne stvarno.

„Hajde molim te nemoj da je počistiš? Zato što on uopšte i nije tu, ali će možda da se vrati.“

Mama je kleknula i gleda ispod Stola. Ne vidim joj lice sve dok ne gurne kosu iza uha. „Znaš šta, ostavićemo je do čišćenja, važi?“

To je utorak, to su tri dana. „Važi.“

„Znaš šta?“ Ustaje. „Moramo da obeležimo koliko si visok, sada kad si napunio pet godina.“

Ja skačem visoko u vazduh.

Obično mi nije dozvoljeno da crtam ni po kom delu Sobe ili nameštaja. Kada sam imao dve godine žvrljao sam po nozi Kreveta, onoj blizu Plakara, i zato uvek kad čistimo mama kucka po žvrljotini i kaže: „Vidiš, sada moramo zauvek da živimo s tim.“ Ali moja rođendanska visost je nešto drugo, to su malecni brojevi pored Vrata, crna četvorka i ispod crna trojka i crvena dvojka to je bila boja našeg starog flomastera pre nego što se istrošio a ispod crvena jedinica.

„Ispravi se“, kaže mama. Olovka mi golica teme.

Pošto sam se sklonio vidim crnu peticu malo iznad crne četvorke. Peticu volim najviše od svih brojeva, imam pet prstiju na svakoj ruci i nozi a isto ima i mama, mi smo pljunuti jedno drugo. Devet je moj najgore omiljeni broj. „Koliko sam dug?“

„Visok. Pa, ne znam tačno“, kaže ona. „Možda jednom da zatražimo metar, za nedeljni poklon.“